

DOBOS KLÁRA

# DENEVÉRKOLÓNIÁK

## Isten házaiban

– *Hogy élnek meg, hogy az ország talán legnagyobb és „legszívesebb” denevérkolóniája él itt? – kérdeztük Kisfalusi Imrét, a viszlói görögkatolikus egyházközség egyháztanácstagját.*

– Szerintem az egyházközség egyetlen tagját sem zavarják a denevérek, hiszen gyermekkorunktól látjuk őket, mindig is itt voltak a templomban. Örülünk, hogy ennyire különleges élőhely a templomunk, de hogy őszinte legyek, igazából számunkra ez nem nagyon érdekes, hiszen megszoktuk. Természetesen nem bántja őket senki, hiszen most már harangozni sem kell felmenni. Mi sem zavarjuk őket, ők sem minket. Néha előfordul, hogy berepül egy-egy a templomba, vagy ősszel, amikor minden este paraklisz van, a bejáratnál röpködnek, de ez nekünk nem jelent gondot.



Kisfalusi Imre

### A teremtésvédelemért – együtt az egyházakkal

A viszlói görögkatolikus hívek egy része talán nem is tudja, milyen óriási értékkel élnek együtt. Nem anyagi értékről van szó, sokkal különlegesebből: országos szinten is az egyik legjelentősebb méretű – és legtöbb denevérfajt számláló – denevérkolóniát „fogadott be” ottani házába a Jóisten. Isten szolgálai viszont nem mindenütt értékelik, hogy élőhelyé válik a templomuk, de szerencsére Viszlón – s a terület érintett többi görögkatolikus egyházközségénél (pl. Rakaca, Irota, Abod) – nincs ilyen probléma. A Miskolci Egyházmegye püspöke, Orosz Atanáz azonnal aláírta azt a teremtésvédelmi célú együttműködési megállapodást, mellyel az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság (ANPI) kereste meg.

– Emberi hozzáállás tekintetében elég szélsőséges tapasztalataim voltak a majd három évtized alatt, amióta a denevérkutatásba belefogtam – meséli Boldogh Sándor, az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóságának biológusa, az együttműködési projekt felelőse. – Akik tisztelik az életet, és csodát látnak ezekben az élőlényekben is, mint a minket körülvevő élővilág minden elemében, azok nagyon pozitívan állnak a denevérekhez is. Vannak viszont, akik leragadtak annál a téves vélekedésnél, hogy az ember mindenek fölé rendelt uralkodó, és az egész világ arra szolgál, hogy az emberiséget kiszolgálja... hát ők nem nagyon segítőkészek. Pedig mára sajnos egyértelműen látjuk, hogy a denevérfajok jelentős része súlyosan veszélyeztetetté vált, nagyon fontos a védelmük. A legfontosabb feladat, hogy felmérjük az élőhelyeiket, hiszen ha nem tud-

juk, hol laknak, megővni sem tudjuk őket. Elsődleges szálláshelyükké napjainkra a templomok váltak, így védelmükben szükség van az egyházak segítségére. Adminisztratív eszközökkel, hatósági fenyegetésekkel sokkal nehezebb ez a munka, mint jó szóval, a józan észre, az emberek lelkére hatva. Igazán hatékonyan csak együttműködve dolgozhatunk, ezt a célt szolgálják a különböző védelmi pályázatok. Ilyen a most induló KEHOP-pályázati program is, az ehhez kapcsolódó együttműködési megállapodást írta alá a Miskolci Egyházmegye püspöke. A pályázat lehetősége és célja az épületlakó denevéralományokat érő negatív hatások mérséklése (különösen a szálláshelyek fényszennyezésének csökkentése), a meglévő denevérszállások fenntartása, illetve a társadalmi támogatottság/érzékenység növelése Északkelet-Magyarország területén. A projekt végrehajtása során kitüntetett cél egy olyan, nemzetközi szinten is jegyzett denevérvédelmi minta- és referenciaterület kialakítása, ahol a tapasztalatok és kutatási eredmények példaként és szakmai alapként szolgálhatnak más területeken tervezett hasonló denevérvédelmi beavatkozások végrehajtásához.

– Biztosak vagyunk abban, hogy a megállapodásban nagyon sok olyan elem és lehetőség van, melyek komolyan és komplexen segíthetik közös felelősségünket, a teremtett világ megőrzése érdekében végzett munkát. A program része tehát a felmérés, az ismeretterjesztés/tudatformálás és a gyakorlati védelmi teendők – foglalja össze a biológus. Az észak-magyarországi területen általunk folyamatosan figyelt mintegy 150, különböző felekezeti templom közül jó pár görögkatolikus. A természetvédők sokat segítenek az épületek kezelőinek, az egyházaknak: kitarítják a fülhalmozódó guanót, kisebb felújítási és karbantartó munkákat végeznek, gerendákat festenek és impregnálnak, lecsúszó palákat helyeznek vissza, stb.



## Othton a templomtornyokban

– A kapcsolatunk a viszlóiakkal mintegy három évtizedes múltra tekint vissza – meséli Sándor. – Segítőkések voltak a korábban ott szolgáló lelkészek, és készségek a települést most a Felvidékről oldallagosan ellátó Matyi Róbert atya is. Nagyon sokat takarítottunk ebben az épületben, járósínteket építettünk, helyreállítottuk a felfezető lépcsősort, elválasztottuk a harangok feletti részt a toronysüvegtől, ahol szintén denevérek laknak. Ezek a beavatkozások mind azt a célt szolgálják, hogy minimalizáljuk az ember és a denevérek közötti „konfliktuslehetőségeket”, és hosszú távon próbáljuk meg biztosítani a denevérek túlélését, amihez fontos volt a legutóbbi beavatkozás: egy szellőztetőrendszer kialakítása is. Ez a templom ugyanis lemezfedővel fedett, ami alatt a meleg mikroklíma hosszú évtizedekig kiváló adottságot jelentett a denevérekre nézve. Ám a klímaváltozás miatt egyre több a hóhullám, ami halálos csapdát is jelenthet számukra. Különösen gyorsan megemelkedik a benti hőmérséklet, ha sötét színű a lemeztető. 2007-ben figyeltük meg először Magyarországon, hogy a denevérek tömegével pusztulhatnak egy-egy ilyen hóhullámos időszakban, s tapasztaltunk ilyet sajnos Viszlón is: több száz kölyök halt meg egy túl meleg periódus idején. Próbáltuk ezt a veszélyforrást mérsékelni, ezért egy szellőztetőrendszert építettünk be: az alapja egy hőmérséklet-érzékelő automatika, ami, ha nagyon meleg van, beindít egy kis motort, az kinyit egy tetőablakot, és kiszellőzik az épület – néhány fokot azonnal csökken a hőmérséklet...

## Előadások, kiállítások

A program ismeretterjesztő részében az edelényi görögkatolikus iskola is központi szerepet kap, ugyanis az ott természetvédelem szakirányt választó diákok közül többeket az ANPI fogad nyári gyakorlatra. A denevérekről is elhangzott már itt előadás, sőt, az épület tetejére két denevérodú is került azzal a reménnyel, hogy el is foglalják majd a „meghívottak”.

Ismeretterjesztés céljából további előadássorozatot hirdetnek, készülnek kiadványok, lesznek állandó és vándorkiállítások.

Mint a hívó biológus hangsúlyozza:

– Mindannyiunk közös feladata, hogy tegyünk a teremtett világunkért, óvjuk, hogy jó állapotban maradjon, jól működjön. Kicsit szélsőségesen úgy fogalmaznék, hogy gyakorlatilag ugyanaz a felelősség terhel minket a természet megóvásával kapcsolatosan, mint a beteg, elesett emberek ápolásával vagy a rázorulókat támogatásával, hiszen a természet is a segítségünkre szorul. Nem élhetünk vele vissza, és rá is vagyunk utalva. Mi a denevérfajok megóvásán keresztül próbáljuk segíteni a bioszféra jó állapotának és működőképességének megtartását. Assisi Szent Ferenc már az 1200-as években megfogalmazta, hogy a Jóistent teremtményein keresztül szeretné dicsérni, áldani. Mi

is pontosan így teszünk, ha védjük őket... Ma, 800-900 év elteltével egyre többen újra fölismerek ezt a gondolatot, ahogy például Ferenc pápa Laudato si... kezdetű enciklikája is bizonyítja. Ez már nem egyszerűen egy ajánlott irányvonal vagy divathullám, hanem létfeltétel is, kötelezően követendő!

## A fényszennyezés „elrejt” a Teremtőt

A fényszennyezés különösen nagy gond modern korunkban. Értékelhetünk ugyan jelként egy éjszákára kivilágított templomot, másrészt viszont sokkal erősebben ráérezhetünk a teremtés csodájára a csillagokat szemlélve... De ami a legfontosabb: a templomok, épületek kivilágítása az élővilágot nagyon megzavarja... Az Aggteleki Nemzeti Park Igazgatóság tervéről, a Csillagoségbolt park kialakításáról is mesélt a biológus:



Boldogh Sándor

## Felesleges babonás félelem

*A denevérekkel szemben az emberekbe beleégett egyfajta ellenérzés, viszolygás. Ennek egyrészt az az oka, hogy az egereknek, rágcsálóknak erősen negatív megítélése van, és a denevért – mint „böregért” – párhuzamba hozzák velük. De a denevér teljesen más típusú állat: rovaréő, nem rágcsál gerendákat és liszteszsákokat. A másik ok a babonáság, meg persze a Drakula-történetek, melyek a vérszívástól a hajba ragadásig keltik a denevérek rossz hírét. Ezek a vádak természetesen alaptalanok. Egyáltalán nem veszélyes állatok, jópofák, sok különleges tulajdonsággal felruházva, ami az embert csodálattal kellene hogy eltöltse. Ilyen például, hogy több hónapon át étlen-szomjan tudnak telelni, a zsírtartalékaikból élnek...*

– Természetes körülmények között az élővilág ahhoz alkalmazkodott, hogy az éjszaka sötét. Ám a közvilágítással, az épületek díszvilágításával, a reklámfényekkel ezt a természetes állapotot teljesen összezavarjuk. A denevéreket vizsgálva az volt a konklúzió, hogy nagyon negatív hatással van rájuk a mesterséges megvilágítás, ami teljesen érthető, ugyanis ez az élőlény-csoport abszolút a sötét éjszakához alkalmazkodott. 60-65 millió évvel ezelőtt alakultak ki, és gyakorlatilag egész életüket a sötétben töltik. Ha mesterséges megvilágítás éri a szálláshelyeiket, úgy érzékelik, hogy még nem jött el az éjszaka, és nem mernek kirepülni... A Csillagoségbolt park kezdeményezését azt jelenti, hogy minden olyan káros mesterséges megvilágítást próbálunk megszüntetni egy adott területen, ami zavaró hatással lehet az élővilágra, és lehetetlenné teszi, hogy a csillagokat az éjszaka során meg lehessen figyelni.



A program részeként például a díszkivilágítás idejének szabályozására időzítőket szerelnek fel. Tagadhatatlanul szép egy kivilágított templom, és értelmezhetjük felhívásként, hogy Istenre figyeljenek az emberek, de a természetvédelmi szempontokat is figyelembe kell venni! Ráadásul a díszkivilágításnak addig van értelme, ameddig látja is valaki. Márpedig az éjszaka jó részében nincs, aki ezeket nézze, hiszen falusi környezetben már késő este sem nagyon járkálnak az emberek; teljesen felesleges, hogy mondjuk hajnali 6-ig menjen a reflektor. Ráadásul plusz energiafogyasztás – magas áramszámla...

– Azokban a templomokban, melyekben komoly denevérközösség él, a szaporodási időszakban olyan mértékű zavarást jelent a díszkivilágítás, hogy azt javasoljuk: szüntessék meg vagy függesszék fel. A templomok gyakran nagy felületű, fehér falú épületek, melyek kivilágítva odavonzák az éjszakai rovarok tömegét. Ezek az élőlények leülnek az épület falára, és amikor eléri őket a reggeli napsugár, kiszáradnak és azonnal elpusztulnak. Több kilométeres körzetből tudja egy-egy magaslaton lévő kivilágított templom „összefogni”, összegyűjteni az éjszakai rovarvilágot, és egy-két évtized alatt akár a teljes környékről kipusztulhatnak emiatt az érzékenyebb fajok... A denevérek pedig, mint említettük, nem mernek kirepülni, ha a szálláshelyeiket világítjuk meg. Viszont a nyári időszakban egyébként is rövid éjszaka olyan hamar eltelik, hogy alapesetben is épphogy elég a rovartáplálék összegyűjtésére, ha még el is veszítenek a kivilágítás miatt a vadászatra fordítható időből, az a nőstények tejtermelésére, a kölykök ellátására, fejlődésére nagyon rossz hatással van. Hosszú távon pedig azt is eredményezi ez a helyzet, hogy nem tudnak felkészülni a telelési időszakra. Egy felelős egyházi személynek meg kell értenie, mennyire fontos az élővilág megőrzése, és az esztétikai érték – egy épület kiemelése megvilágítással – nem vehető össze erkölcsi felelősségben egy európai vagy akár világszinten nyilvánított denevérkolónia megőrzésével.



## Részletek az együttműködési megállapodásból

**A projekt címe: „Kipusztulással veszélyeztetett Natura 2000 jelölő denevérfajok in situ megőrzését szolgáló gyakorlati védelmi beavatkozások az ANPI működési területén.”**

A FELEK ÁLTAL VÁLLALT FELADATOK

### 3.1. Az ANPI az együttműködés keretében az alábbi feladatokat vállalja:

- Elvégzi a működési területén található görögkatolikus templomok denevérfaunisztikai és megvilágítástechnikai felmérését, melyről részletes tájékoztatást nyújt a Miskolci Egyházmegyének, illetve a közvetlenül érintett egyházközségeknek.
- A felmérési eredmények alapján az ANPI denevérvédelmi tervet, illetve világítástechnikai értékelést és beavatkozási tervet készít. Az elkészült terveket és javaslatokat egyeztetésre és megfontolásra megküldi az egyháznak.
- A Miskolci Egyházmegyével egyeztetett és általa jóváhagyott tervek alapján az ANPI elvégzi az élővilágvédelmi és ökológiai fenntarthatósági szempontból kedvezőbb megvilágítási rendszer kialakítását (pl. a jelenleg üzemelő világítási rendszerekhez programozható időkapcsolók beépítését, fényforrások cseréjét stb.).
- Az ANPI a denevérvédelmi tervvel, illetve világítástechnikai értékeléssel és beavatkozási tervvel érintett épületekben évente ismételt állapotfelmérést végez, melynek eredményeiről részletes tájékoztatást nyújt az egyházi képviselőknek.

### 3.2. A Miskolci Egyházmegye az alábbi feladatokat vállalja:

- Rendelkezésre álló adatokkal segíti az ANPI-t a pályázat céljainak megvalósításában.
- Lehetővé teszi az épületekben a denevérvédelmi és megvilágítástechnikai állapotfelmérések elvégzését.
- Szükség szerint részt vesz a projekttel kapcsolatos szakmai egyeztetéseken, rendezvényeken, illetve véleményezi és jóváhagyja a megvilágítástechnikai értékelést és beavatkozási tervet.
- Előzetes tájékoztatást nyújt minden olyan, a beavatkozási helyszíneket érintő munkálatokról, amelyek hatással lehetnek az ott élő denevéralományokra (pl. tervezett átépítési munkák, éjszakai díszkivilágítás telepítése stb.), illetve a szakmailag indokolt élővilágvédelmi korlátozást elfogadja (pl. jelentősebb denevéralomány jelenlétekor az épület külső megvilágításának szüneteltetése a szaporodási időszakban).

## Ima földünkért

Mindenható Isten, te az egész világmindenségben, de legkisebb teremtményedben is jelen vagy, és gyengéd szeretettel veszed körül mindazt, mi létezik. Önts belénk szereteted erejét, hogy óvjuk az életet és a szépséget, tölts el minket békével, hogy fivérként és nővérként éljünk, és ne ártsunk senkinek!

Szegények Istene, segíts, hogy megmentjük azokat, akik e földön magukra hagyva és elfeledve élnek, de akik oly értékesek szemedben! Gyógyítsd meg életünket, hogy védelmezői legyünk a világnak, ne kifosztói, a szépség terjesztői legyünk, ne a szennyezésé és a pusztításé!

Érintsd meg azok szívét, akik csak haszonra törekszenek, a szegények és a föld kárára! Taníts meg, hogy felfedezzük minden dolog értékét, hogy ámulattal tekintsünk rájuk, hogy felismerjük: szoros egységben vagyunk minden teremtménnyel végtelen világosságod felé vezető utunkon! Köszönjük, hogy mindennap velünk vagy! Kérünk, légy segítségünkre az igazságosságért, a szeretetért és a békéért folytatott küzdelmünkben!

*(Ferenc pápa Laudato si' kezdetű enciklikája)*

## A teremtett világgal együtt mondott keresztény ima

Áldunk téged, Atyánk, minden teremtményeddel együtt, melyek erős kezedből kerültek ki, a teied, telve vannak jelenléteddel és gyengéd szeretetteddel. Áldott légy!

Isten Fia, Jézus, általad teremtetted minden. Testet öltöttél Mária anyai méhében, e föld részévé lettél, és emberi szemmel néztél a világot. Ma benne élsz minden teremtményben feltámadottként, dicsőségben. Áldott légy!

Szentlélek, te világosságoddal az Atya szeretete felé irányítod ezt a világot, és kíséred a teremtés fájdalmas sóhajtozását, de ott élsz a mi szívünkben is, hogy a jóra ösztönözz minket. Áldott légy!

Egy és hármasság Urunk, végtelen szeretetű csodálatos közösség, taníts meg, hogy meglássunk téged a világmindenség szépségében, ahol minden rólad beszél! Indíts minket dicséretre és hála minden egyes teremtményedért! Add meg a kegyelmet, hogy szoros egységben érezzük magunkat mindazzal, ami létezik!

Szeretet Istene, mutasd meg helyünket ebben a világban, hogy szereteted eszközei legyünk minden élőlény számára ezen a földön, hiszen te egyikükről sem feledkezel meg! Világítsd meg a hatalom és a pénz birtokosait, hogy óvakodjanak a közömbösség bűnétől, szeressék a közjót, segítsék a gyengéket, és legyen gondjuk erre a világra, ahol lakunk. A szegények és a föld ezt kiáltják: Urunk, ragadj meg minket hatalmaddal és világosságoddal, hogy védjünk minden életet, hogy egy jobb jövőt készítsünk elő, hogy eljöjjön a te országod, az igazságosság, a béke, a szeretet és a szépség országa! Áldott légy! Amen.

*(Ferenc pápa Laudato si' kezdetű enciklikája)*



## NYÁRI PROGRAMOK

- Június 17. Nagyszülök és unokák zarándoklata Máriapócsra
- Június 23. Motorosok zarándoklata Máriapócsra
- Június 24. Pedagógusok hálaadó zarándoklata Máriapócsra
- Június 25–29. Görögtűz tábor (Hajdúdorog)
- Június 30. Akropolisz Akadémia (Miskolc)
- Július 7. Kerékpáros zarándoklat Máriapócsra
- Július 12–15. Zsolozsmástábor (Létavértes)
- Július 16–21. Családtábor
- Július 19–21. Úton lévők 22+ zarándoklat
- Július 22. Illés próféta búcsúja Máriapócsra (a Miskolci Egyházmegye búcsúja)
- Július 21–22. Kárpátaljai görögkatolikus közösségek gyalogos zarándoklata Máriapócsra
- Július 22–29. Ikonfestő tábor (Nyíracsad)
- Július 29. Debrecen-Nyíregyházi Egyházmegye búcsúja
- Július 29.– aug. 3. Ministránstalálkozó Rómában
- Augusztus 2–5. Jézus-ima lelkigyakorlat
- Augusztus 6–11. Szent Damján tábor
- Augusztus 13–18. Ifjúsági gyalogos zarándoklat Máriapócsra

